

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm, In Tertiam Partem
Divi Thomae. Tomi Qvinque**

Mysteria Vitæ Christi, Et Utrivsqve Adventvs Eivs Accurata Disputatione Ita
complectens, vt & Scholasticæ doctrinæ studiosis, & Diuini verbi
Concionatoribus vsui esse poßit

Suárez, Francisco

Moguntiaë, M.DC.XVI.

Disp. XXXI. De effecacia miraculorum Christi ad doctrinam eius
suadendam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94022](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94022)

iam emortuo, alia in eius resurrectione. Hæc verò non sine causa prætermisit D. Thom. Nam inter hæc quædam sunt, quæ ita pertinent ad corpus Christi, vt etiam fiat circa res alias, vt est occultari sensibus, ambulare super aquas, & hæc non sunt omiſſa, sed inter illa censentur miracula, quæ circa res alias sunt facta. Alia verò sunt miracula propria ipsius corporis Christi, quasi in ipſo manentia, & hæc inter mysteria ipsius vitæ Christi merito numerantur, & declarantur, sicut in superioribus factum est de miraculis infantia, & ieiunij, & inferius fiet de miraculis passionis, & resurrectionis, & ideo nullum ex his miraculis declarandum supererat, præter quam transfiguratio eiusdem. De qua propterea conuenientissimo ordine D. Thomas quæſtionem ſequentem instituit, eamque nos post ſequentem itidem diſputationem explicabimus.

DISPUTATIO XXXI.

In quatuor Sectiones distributa.

De efficacia miraculorum Christi ad doctrinam eius suadendum.

DE miraculis Christi secundum se, id est, an verè facta sint, quæue potestate, ac virtute, quæque actione, ac modo, nihil hoc loco addendum occurrit ijs quæ in priori to. diſpu. 31. tractauimus. Quoniam verò ea miracula Christus edidit ad ſuam diuinitatem manifestandam, confirmandamque doctrinam, illud videtur huius loci proprium, vt ostendamus quàm fuerint ad hunc finem assequendum efficacia. In quo tria potissimum consideranda veniunt, scilicet, quàm fuerint illa miracula ad prædictum effectum necessaria, vel vtilia, rursus quàm sufficientia, & efficacia, ac denique in quibus hunc effectum habuerint.

SECTIO I.

Verum miracula Christi fuerint simpliciter necessaria ad suadendam, ac confirmandam eius doctrinam.

Ioann. 15.

Ratio dubitandi est, quia ipsemet Christus Ioan. 15. dicit, Si opera non fecissem eu, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent: ergo erant illa opera simpliciter necessaria, vt homines Christo credere tenerentur, quandoquidem sine illis non peccaret non credendo: certum est autem Christum de peccato infidelitatis fuisse locutum: ergo fuerunt illa miracula necessaria, vt Christi doctrinam satis credibile redderent. Quia (vt constat ex materia de fide) obligatio ad credendum statim oritur, cum doctrina sufficienter prædicatur, ac proponitur. Vnde Ioan. 10. ait ipsemet Christus, Opera, quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me, & infra, Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi. In quibus conditionaris loquutionibus necessitas talis medijs virtute continetur. In contrarium verò est, quia præter miracula possunt esse alia testimonia, quæ ad doctrinam confirmandam sufficiant, vt sunt vitæ puritas cum sapientia coniuncta, vnde Christus docebat.

Ioann. 10.

Ioann. 8.

Quis ex vobis arguet me de peccato: Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? Ioannes 8. Item, prophetia, quæ cum impleta ostenditur, sufficiens est veritatis testimonium: sicigitur Christus sine miraculis poterat ex prophetijs impletis ostendere se esse verum Messiam (vt sæpius fecit) hoc autem principium sufficiens erat, vt ostenderet se esse Deum, nam hoc etiam de vero Messia erat prædictum: ergo hoc etiam satis erat, vt ſuæ doctrinæ veritatem confirmaret. Et

A confirmatur, nam Ioannes Baptista nullis factis miraculis sola vitæ sanctitate satis comprobauit testimonium, quod de Christo ferebat, ita vt non possent Iudæi prudenter non illi fidem adhibere: ergo, &c.

Suppono sermonem esse posse, vel de utilitate miraculorum ad confirmandam doctrinam, vel de necessitate simpliciter, quæ intelligi potest aut secundum legem Dei ordinariam, aut etiam de potentia Dei absoluta: rursus, vel de necessitate absoluta, id est, nulla suppositione facta, vel de necessitate tantum ex hypothesi. Item tractari potest de necessitate, vt doctrina prudenter credi possit, vel non tantum vt possit, sed etiam debeat, nec possit homo sine infidelitate illi non assentiri. Denique sermo esse potest de necessitate vel in ordine ad fidem humanam, vel in ordine ad diuinam, id est, certam & infallibilem quæ diuina autoritate nitatur. Aduertendum vltimò est, non esse hic sermonem de quacunq; doctrina in generali, sed in particulari de doctrina Christi quæ est supra omnem sensum, & supra omnem creatum intellectum.

Primò igitur certum est, ad suadendam hanc doctrinam aptissima media, & conuenientissima fuisse opera miraculosa in eius confirmationem facta. Hoc est certissimum, primò ex ipſo vſu Christi testimonio confirmato. Ioan. 5. Vos misisti ad Ioannem, & testimonium perhibuit veritati, & infra, Ego autem habeo testimonium maius Ioanne. Opera enim, quæ dedit Pater, vt perficiam ea, illa testimonium perhibent de me, & capit. 10. Opera, quæ facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me, & infra. Si mihi non vultis credere, operibus credite. & cap. 14. Alioquin propter opera ipsa credite. Idem confirmat potestas data Apostolis ad faciendam miracula, quia post Christum futuri erant primi huius doctrinæ prædicatores. Vnde Paul. ad Heb. 2. Quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem, quæ cum initium accepisset enarrari per Dominum ab eis, qui audierunt, in nos confirmata est, conſtante Deo signis & portentis. Idè videri licet in lege veteri. Moyſi enim, quia futurus erat primus illius legislator, magna virtus, & potestas in miraculis faciendis data est. Item apud omnes homines, qui Deo nolunt resistere, magnam vim ſemper habuerunt miracula ad celestem doctrinam cognoscendam. Vnde Ioan. 3. dicebat Nicodemus, Scimus, quia à Deo venisti Magister. Nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo, & 3. Reg. 17. mulier illa videns reſuscitatum filium, dicebat ad Eliam. In isto cognoui, quod vir Dei es tu, & quod verbum Dei manet in ore tuo. Ratio denique hoc confirmat, quia supernaturalis doctrina necesse est, vt Deum ipsum habeat principalem auctorem, & assertorem: ergo opera propria ipsius Dei sunt etiam aptissima ad confirmandam talem doctrinam: quod nimirum à Deo ipſo originem ducat. Quia euidenter est talia opera uon posse fieri nisi virtute diuina: euipens rursus est non posse Deum ſua autoritate, ſingulariq; virtute mendacium confirmare, & ideo hæc mira opera in veritatis confirmationem facta vocantur à Patribus, Quasi ſigillum Dei, quo talem doctrinam conſignat.

E Secundò certum est, talia miracula non fuisse simpliciter necessaria vt doctrina Christi prudenter credi posset, & deberet, non ſolū fide humana, ac formidolosa, sed etiam infusa, ac certa. Hoc etiā existimo certum, & probatur primo exemplo adducto Ioannis Baptiſtæ, cuius testimonium de Christo tale erat vt omni fide dignum eſſet, ita vt qui ſufficientem illius cognitionē haberet, grauius peccaret illi non alſentiendo, ſed ille non fecit miracula, ergo non ſunt ſimpliciter neceſſaria ad hūc effectū, non ſolū de potentia absoluta, ſed nec de ordinaria. Maior patet ex illo Ioan. 1. Hic venit in testimonium, vt testimonium perhiberet de lumine: opera autē Dei ſunt perfectā, & quando ad munus aliquod ſeu miniſterium deſtinat quempiam, dat ei omnia

omnia necessaria, ad illud obeundum; dedit ergo Ioanni omnia necessaria, ut sufficiens testimonium de Christo redderet: (alioqui quid opus erat insufficienti testimonio, & fide non digno?) & ideo Christus Ioan. 5. tacite reprehendit Iudæos, quod testimonio Ioannis non habuissent fidem, ut ibi significarunt Chrysom. 39. & Cyrill. lib. 2. cap. 149.

Dices, Ioanni non fuisse necessaria miracula, quia non introducebat nouam legem, nouamque doctrinam supernaturalem, sed eandem, quam haberent Iudæi, stabiliabat, & confirmabat, solumque monstrabat Messiam, quem ipsi expectabant. Accedit, quod sanctitas, & asperitas vite eius, magna que auctoritas, quam apud populum habebat, poterant ad prædictum genus doctrinæ confirmandum sine miraculis sufficere. Sed imprimis mysterium præcipuum, quod Christus, & Ioannes prædicarunt, & ex quo tota veritas doctrinæ vtriusque pendebat, idem omnino fuit, scilicet Iesum esse verum filium Dei, & Messiam in lege promissum, qui peccata mundi tolleretur, & spiritum vitæ conferret: ergo ex parte doctrinæ eadem erat difficultas. Deinde quoad vitam innocentiam, & sanctitatem maior fuit in Christo; & licet in exteriori modo viuendi maior esset asperitas in Ioanne: tamen hæc non est simpliciter necessaria ad veritatis confirmationem, quando aliqui puritas, & innocentia vite omnibus nota est, quæ tanta in Christo fuit, ut coram aduersariis ausus sit dicere, *Quis ex vobis arguet me de peccato*; vbi non solum criminis probationem, verum ne probabilem quidem, & apparentem obiectionem extimuit. Tanta erat, tamque omnibus euidentis ipsius innocentia. Aliunde etiam superabat Christus Ioannem in virtute, sapientia verborum, & in auctoritate, qua loquebatur tanquam potestatem habens. Vnde non dubito quin seclusis miraculis, sola Christi prædicatione prout ab illo fiebat, esset sufficiens ad doctrinam ita suadendam, ut ad adhibendam sibi fidem prorsus obligaret. Quomodo intelligi potest, quod ipsemet Christus dixit Ioan. 15. *Si non vissen, & locutus es non fuissen; peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo*. Vbi nulla miraculorum mentione facta inexcusabiles appellat eos, qui sibi loquenti non crediderant. Tanta erat vis, & efficacia verborum eius. Vnde Ioan. 4. Samaritana absque miraculis propter solum Christi sermonem credidit & postea, multo plures crediderunt propter sermonem eius, & mulieres dicebant. *Quia iam non propter viam loquebamur credimus: ipsi enim audiuimus, & scimus, quia hic est saluator mundi*, & tamen Christus ibi nulla miracula fecisse legitur, sed efficacia verbi sui illos ita inferius commouit, ut & credere possent, & tenerentur. Et hæc est ratio à priori huius veritatis, quia Christi virtus non erat alligata miraculis, sed poterat alijs modis veritatem doctrinæ suæ ostendere & confirmare, atque ita eam prædicare, ut exterius sufficienter proponeretur, & interius etiam sufficienter excitaret, atque illuminaret hominem, ut si veller, posset quidem diuino fultus auxilio sibi presentissimè credere.

Dico tertio: Miracula Christi Domini quodam modo dici possunt ad confirmandam sufficienter proponendam Christi doctrinam fuisse necessaria. Declaratur primo, quia quod moraliter est valde utile, dici potest quodammodo necessarium: miracula autem Christi fuisse ad hunc effectum valde utilia iam ostensum est. Et præter dicta notant sancti Patres aliam utilitatem. Nam Christi opera simul erant & miracula, & magna beneficia, & misericordiarum opera hominibus collata, & ad illustrandum intellectum, & ad amorem conciliandum aptissima. Quoniam vero ad suscipiendam doctrinam, quæ euidenter non cogit intellectum, necessaria est pia voluntatis affectio, ideo ex hoc etiam capite fusa-

Fr. Suarez. tom. 2.

runt illa opera quodammodo necessaria, ut ea doctrina ab animis audientium beneuolè susciperetur. Secundo, quamuis miracula non sint necessaria singulis, ut possent credere, tamen respectu communis, possunt dici quodammodo necessaria, quia sine illis pauci crederent. Cuius signum est, quia interuenientibus signis etiam miraculis, pauci in Christum crediderunt, quid ergo si miracula non extitissent? Et hæc ratio necessitatis maxime augeatur, si Ecclesia non consideretur solum, prout erat in illis hominibus, qui Christum audierunt, sed ut erat perpetuo vsque ad finem seculi duratura in eis, qui nec viderunt Christum, neque audierunt, & hoc sensu videtur dixisse Gregor. lib. 27. Moral. cap. 6. *Sanctus predicatoribus nequaquam ad persuadendum verba sufficiunt, nisi etiam miracula addantur*. Tertio potest hæc necessitas ita explicari, ut non sit absoluta, sed ex suppositione. Prædictum enim erat: Messiam patraturum magna miracula, ut constat Isa. 35. & alijs locis, ut ergo Christus persuaderet hominibus se esse verum Messiam, necessarium fuit, ut miracula faceret, quæ de Messia erant prædicta. Quia sicut necessarium fuit alia signa primi aduentus Messie impleri, ita & hoc.

Ex his ergo facilis est responsio ad rationes dubitandi initio positas. Nam, quæ secundo loco sunt positæ secundam assertionem confirmant: quæ priori loco iuxta primam, & tertiam exponi possunt vno & tribus modis. Primus est, si Christus tam mira opera non fecisset, Iudæos fore excusandos, ut saltem non eo genere peccati nec tam grauiter delinquerent, sicut nunc peccarunt, non vero quod omnino culpa vacarent. Nam etiam si absque tot miraculis non crederent, esset ignorantia crassa, & culpabilis, nunc autem non solum fuit ignorantia, sed & malitia, & blasphemia in Spiritum Sanctum. Ab hoc ergo peccato excusari posset, si non fuissent miracula, non tamen simpliciter ab omni peccato. Hanc responsionem indicat Toletus Ioan. 4. annot. 27. in fine. Sed difficultatem patitur, quia verba Christi absoluta sunt, & generalia, vnde simpliciter negare videtur Iudæos commissuros peccatum infidelitatis non credendo in Christum, si ipsa miracula non fecisset. Ita videtur exponere Augustinus tract. 89.

Alter modus est, si Christus miracula non fecisset, plurimos Iudæorum excusari potuisse à peccato infidelitatis. Doctores enim, qui Scripturas intelligebant, Christique prædicationem facilius capere poterant, inexcusabiles essent non credendo, etiam si ne miraculis, at vero plebei, qui difficilius mysteria capiunt, potuissent excusari à peccato, si nulla miracula vidissent, visus autem tot miris operibus, inexcusabiles facti sunt. Hanc expositionem habet Toletus capit. 15. annot. 22. Sed non minorem difficultatem habet, quam præcedens. Qui etiam quoad hoc, verba Christi sunt generalia, imò (si recte series contextus consideretur) prædicta Christi verba potius ad Principes, quam ad plebem Iudæorum referre batur. Sic enim inquit, *Si me persequuti sunt, & vos persequuntur, at vero potius Principes quam turba, persequuti fuerant Christum*. Addit, *Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum*, at Principes Iudæorum persecuti sunt Apostolos potius, quam plebs. Subiungit, *Quia nesciunt eum, qui misit me, si non venissent, & locutus fuissen eis, & infra, Si opera non fecissem in eis, &c. de persecutoribus ergo suis loquitur, & de eisdem vtramque conditionalem propositionem profert.*

Tertius ergo modus exponendi esse potest, ut Christus loquatur de necessitate ex suppositione. Nam cum se Messiam esse prædicaret, si mira opera non præstitisset, quæ de Messia prædicta erant, non esset dignus, cui fides haberetur, nam facta dictis re-

Ce

pugna-

Gregor.

Isai. 35.

Responsio ad argumenta in oppositum

Testimonij Ioan. 15. prima expositio

Tolet.

August.

2. expositio.

Tolet.

Ioan. 15.

Si Christus miracula

Ioan. 5. Chryso. Cyprian. Obisio.

Responsio.

Innocentia Christi quanta.

Ioan. 8.

Efficacia verborum Christi quanta.

Ioan. 15.

Ioan. 4.

Miraculanda firmamam Christi doctrinam quomodo necessaria.

*nō fecisset nisi
Iudaei in non
credendo pec-
cassent.
Obisatio.
Responsio.*

1. Cor. 15.

4. expositio.

*Cyrril.
Testimonij
Ioann. 10.
expositio.*

pugnarent, & ideo dicere potuit, *Si opera non fecissem, A peccatum non haberent.* Dices ergo antequam Christus efficeret omnia miracula, quae de Christo praedicta erant, non tenebantur in eum credere. Responsio. detur, negando consequentiam. Sicut etiam, si Christus non resurrexisset, non peccarem in illum non credendo. Nam si Christus non resurrexit, *inanis est B praedicatio nostra, inanis est & fides vestra, inuenimur autem & falsi testes Dei.* 1. ad Cor. 15. & tamen non inde fit, antequam Christus resurgeret Iudaeos non fuisse obligatos ad credendum ei. Nam talis praecesserat praedicatio, quae sufficiens erat ad credendum, illum esse Messiam promissum, & ad sperandum fore, ut implerentur, quae deierant. Vnde utrumque verum est scilicet non fuisse expectanda omnia dicta miracula ad credendum, & quod (si facta non fuissent) non peccarent, non credendo. Quia si Christus non fuisset facturus ea miracula, quae de Messia erant praedicta, neque etiam posset ita proponere se esse Messiam, ut alios ad credendum obligaret, & in sensu composito impossibile fuit sic praedicare, & non facere praedicta miracula. Praeter hos modos occurrit alius, nimis, ut illis verbis, *Si opera non fecissem in eis, non tantum miracula, sed tota Christi vita, & praedicatio continentur, atque hoc modo nulla est difficultas. Quia sensus non est, si miracula non fecissem, sed absolute, nisi dictis & factis meam fidem satis confirmassem, peccatum non haberent, ex quo non sequitur quod si sola miracula deessent, etiam excusarentur. Et hic sensus videtur certe simplicior eumque indicauit Cyrril lib. 10. in Ioannem, c. 30.*

Denique circa aliud testimonium ex Ioanne 10. *Si non facio opera Patris mei, nolite mihi credere, addi potest alius, qui mihi videtur germanus, scilicet si opera, quae facio, non sunt a Patre meo, id est, si non sunt virtute diuina facta, sed Daemonis praestigij, non est quod mihi credatis: si autem ipsa opera sese manifestant, quod sint diuina, vel illis saltem credite.* Ex quo sensu nulla difficultas relinquitur praesenti quaestioni. Quia licet Christo non essent miracula simpliciter necessaria, ut dignis fide haberetur: tamen postquam mira opera fecisset, si non satis constaret illa esse vera, & non ficta, non posset illi fides adhiberi, & hoc modo veritas miraculorum necessaria erat ad Christi doctrinam confirmandam. Quae etiam non est necessitas simpliciter, sed ex suppositione, scilicet supposito quod miracula fiant,

SECTIO II.

Utrum miracula Christi doctrinam ita confirmarent ut ad credendum cogerent.

Principio certum est, miracula Christi sufficientia fuisse ad doctrinam confirmandam, ita ut qui illa conspexerant, prudenter credere; & possent, & tenerentur. Quod euidenter probant verba Christi paulo ante tractata, & alia multa in superiori sectione adducta, & quae dicemus, euidentius hoc confirmabunt. Quod ergo hic explicatione indiget, illud est, utrum illa miracula euidenter ostenderent, Christum esse Deum, & atque hoc modo cogerent, seu necessitatem inferrent intellectui ad assentiendum. Ratio difficultatis est, quia illa miracula non solum ostendebant euidenter, Christi doctrinam esse credibilem, sed etiam esse veram, euidentia autem veritatis cogit intellectum. Antecedens probatur, quia euidenter est talia opera, scilicet suscitationem mortui, illuminationem caeci, & sanitates tali modo factas scilicet per solum imperium, vel per contactum non posse fieri nisi diuina virtute. Rursus est euidentia illa opera esse facta à Christo in confirmationem doctrinae suae propterea enim dicebat. *Ipsa testimonium perhibent de me, & operibus credite.* Denique etiam est euidenter, Deum non posse mentiri, & ideo

Ioann. 10.

nec etiam posse virtute sua speciali mendacium confirmare, ergo ex his principiis euidenter erat Christum esse Deum & vera dicere. In contrarium vero est, quia si miracula Christi euidenter intellectum conuincerent, omnes necessario illum agnouissent, eius credidissent: atqui non ita accidit: ergo.

Ut controuersiam hanc melius comprehendamus, reuocanda tota Christi doctrina est ad duo principia, quae ipse in ea persaepe inculcabat, quoniam ab illis, & totius doctrinae veritas, & cunctorum hominum salus pendebat. Vnum est esse se verum Messiam. Alterum est, esse verum Deum. Quiaquam enim hoc posterius ex priori necessario consequatur suppositis ijs, quae de Messia in veteri testamento praedicta erant (ut superiori tom. disput. 2. late tractatum est) tamen quia intelligentia, & cognitio scripturarum non omnibus inerat, voluit Christus utrumque distincte praedicare, & miraculis confirmare. Vnde ulterius aduertendum est miracula Christi dupliciter considerari posse, vno modo ut coniuncta cum scripturis, & praedictionibus, quae de Messia erant, alio modo per se, sine coniunctione cum superioribus prophetijs, non aliter, quam si ille non praecessisset. Et sub hac posteriori ratione adhuc possunt dupliciter considerari, vel ut cadunt in assertionem Christi, qui affirmabat se esse Messiam, & Deum, & in eius veritatis confirmationem talia miracula faciebat, vel per se sola, ut sunt veluti effectus diuinitatis sub illa humanitate latentis absque vlllo alio principio.

Dico primo, miracula Christi per se sola, & cum nullo alio principio coniuncta, etiam si euidenter vera esse cognoscerentur, non erant sufficientia ad cognoscendum Christum esse Messiam aut Deum. assertio est per se euidenter, quia poterat Deus illa miracula facere per hominem purum qui non esset Messias. Nam etiam Christus Dominus de discipulis suis dixit, *Maiores horum facient, Ioann. 14.* de qua re dixi etiam priori tom. disput. 3. sect. 2. Quinimo nec miracula sola per se euidenter ostendunt hominem esse sanctum, atque adeo nec vera semper dicere. Quia potest Deus miracula per peccatores facere, gratiae enim gratis datae non sunt euidentia signa sanctitatis.

Dico secundo, miracula Christi, ut coniuncta prophetijs, quae de Messia erant absque alia Christi testificatione suae diuinitatis euidenter ostendebant ipsum esse Messiam, & Deum, dummodo, & prophetiae intelligerentur, & crederentur, & veritas miraculorum euidenter cognosceretur. Ratio huius posterioris partis est, quia cognitio conclusionis praesupponit cognitionem praemissarum. Quod autem ex illis principiis euidenter sequatur haec conclusio, probatur. Quia in veteri testamento satis clare reuelatum erat Messiam futurum esse verum Deum, ut dicto loco ostendimus. Deinde praedicta erant eius miracula tanquam propria signa, quibus certo dignosci posset, ergo qui intuebatur illa opera & euidenter cognoscebat esse illa, quae Isa. 35. erant praedicta, euidenti signo cognoscere poterat Christum esse Messiam, & consequenter esse verum Deum. Et hoc

argumento tacite usus est Christus Matt. 11. cum Ioanni interroganti per discipulos, an ipse esset Messias, respondit quidem miracula ipsa quae faciebat ostendens, alludens sine dubio ad locum Isaiae, in quo eadem miracula eisdem poenae verbis praedicta fuerant, ut indicauit Chrysostomus. & ibi hom. 37. & optime, ac eleganter Laëtantius lib. 4. de vera sapientia cap. 15. & Athanasius lib. de incarnatione Verbi, eiusque corporali aduentu. Euidentia (inquit) documenta intueantur. Aut enim Scriptura. Tunc aperientur oculi cecorum, &c. Quomodo audient vel contra ista oculos at tollere, siquidem prophetia Deum aduenturum significet, & signa eius praesentia tempus ostendant? & deinde notant quoniam antiqui Prophetiae vnum, vellud miraculum

Miracula Christi per se sola non euidenter ostendunt illum esse Messiam & Deum.

Ex miraculis Christi, cum prophetiarum testificatione coniunctis diuinitas eius quomodo euidenter agnoscitur.

Isai. 34.

Matt. 11.

*Laëtant.
Athanas.*

culum patrauerint: tam multa vero miracula edere, proprium signum fuisse Melsiæ. Quod etiam obseruauit Ambrosius lib. 5. in Luc. c. de missione discipulorum Ioannis ad Iesum. Alia parum testimonia videri possunt in priori tom. disp. 2. sect. 3.

Ambros.

Obiectio.

Dicit aliquis hanc euidenciam solum esse consequentiam, non consequentis: quia non solum fundatur in euidencia miraculorum, sed in testimonijs etiam veteris testamenti, quæ non erant euidenter vera, sed fide credita. Respondetur quando testimonia continent prædictionem rerum futurarum, si res prædictæ iam videantur impleri, euidenter tunc constare illa fuisse vera. Quamuis ergo prophetiæ, in quibus hæc miracula, & signa Melsiæ prædicta erant, antequam implerentur, sola fide crederentur: visis tamen effectibus, & euidenter agnitis, conuincitur intellectus ut credat illam prædictionem fuisse veram. Et in præsentia materia etiam conuincitur, illam prædictionem esse à Deo: tum quia erat de re contingenti, & libera: tum etiam, quia erat de effectibus supernaturalibus, quia à Dei voluntate, & singulari influxu pendebant. Vnum vero est, quod in tota hac cognitione videtur potius creditum, quàm euidentis, scilicet an hæc prophetiæ dictæ sint de Melsiæ, & in quo sensu: & quoad hoc fatemur non esse hic maiorem euidenciam, quam esse possit in interpretatione cuiusvis locutionis in propria, & simplici verborum significatione. Omnis enim euidencia, quæ est in testificante, necessario supponit verba, vel signa quibus ille loquitur, & eorum nudam, atque apertam intelligentiam. Hic vero supponimus prædictas prophetias de Melsiæ, & eius diuinitate, tam esse perspicuas, & claras, ut à nemine, qui non sit admodum pertinax, negari possint, maxime post earum euentum, ut prædictis disputationibus, prima & secunda superioris tom. fuisse differuimus. Denique ad rem præsentem satis nobis est euidencia consequentia. Quia solum hoc intendimus, ex illis Prophetiis sic intellectis, & euidencia miraculorum, necessario ac euidenter inferri Christum esse Melsiam, ac verum Deum.

D. Thom. Caietan.

Sent.

Athanaf. Orig.

Dico tertio, Miracula Christi euidenter cognita, & coniuncta testimonio ipsius Christi, qui asserbat se esse Melsiam, & verum Deum, & in eius confirmationem talia miracula faciebat, conuincere poterat Christum esse verum Deum euidencia morali in testificante. Hæc est sententia D. Th. hic, ut eum exponit Caiet. hic & infra q. 47. arti. 5. & in eandem inclinat D. Th. 3. dist. 16. q. 1. arti. 3. & 1. contr. gen. c. 6. Scot. in prolog. sent. q. 4. & eandem supponere videtur Athan. dicto lib. de Incarn. & Orig. lib. 3. cont. Celsum eamque probat prima ratio dubitandi in principio posita. Fundatur enim hæc euidencia in hac rationatione. Quidquid Deus sua autoritate confirmat est verum, sed id quod Christus affirmabat, Deus sua autoritate confirmabat, ergo erat verum, atqui affirmabat se esse Melsiam, & Deum, ergo vere ita erat. Omnes præmissæ sunt euidenter. Maior primi syllogismi, primi euidentis est, Deum non posse mentiri, ut nunc suppono. Minor, quia euidentis est, vera miracula non posse fieri nisi virtute diuina: suppono autem euidenter cognosci illa miracula esse vera, & in confirmationem eorum, quæ à Christo dicebantur facta. Denique quod Christus hæc doceret euidentis erat audientibus.

Obiectio.

Subterfugere posset aliquis, dicendo minime repugnare ut Deus speciali auxilio, & gratia gratis data concurrat cum homine ad faciendâ miracula, quamuis ipse homo illa faciat in confirmationem falsitatis. Quia hinc non sequitur, quod Deus mentiatur, & nullum aliud est principium huius repugnantia: aut incommodum, quod inde sequatur. Antecedens declaratur. Nam primo, Deus dat sacerdoti supernaturalem facultatem consecrandi, & eam ipsius liberati committit, ut bene, vel male,

Fr. Suarez, tom. 2.

ea vtatur: & quando male vtitur, Deus nihilominus speciali, ac supernaturali auxilio cum illo concurrat, ad faciendum opus vi sua miraculosum & nihilominus malitia hominis in Deum non redundat: ergo idem erit in præsentia proportionem seruata. Secundo, Deus potest conferre homini gratiam sanitatum, ut similiter ea bene, vel male vtatur: ergo sicut potest Deus concurrere cum tali homine ad conferendam miraculose sanitatem, etiam si id faciat propter auaritiam, vel vanam gloriam, potest etiam concurrere, etiam si id faciat ad decipiendos alios homines, atque adeo in confirmationem falsitatis. Tertio est ratio à priori, quia licet homo, qui facit miracula, dicat se id facere in confirmationem eorum, quæ loquitur, non inde fit Deum concurrere ad eandem confirmationem. Sed concurrat solum ex vi prioris donationis, seu legis, vel pacti, quo statuit dare illi homini talem virtutem, & concurrere cum illo, propter quemcumque finem ipse operetur, ergo etiam si Deus concurrat, non sequitur ipsum mentiri, nec confirmare mendacium: sed solum permittere, ut alii putent, confirmare. Denique nunquam est euidentis miracula, prout à Deo procedunt, fieri in confirmationem veritatis: sed solum, prout sunt ab homine. Quarto, amplius hoc exemplo illustratur difficultas. Pingamus Deum decreuisse crastina die miraculum aliquod facere propter finem sibi cognitum, & alicui homini hoc reuelasse. In eo casu posset huiusmodi homo errorem aliquem prædicare, ac dicere in eius confirmationem facturum Deum tali die tale miraculum, nunquid propterea teneretur Deus cessare à perpetrando miraculo, ne mendacium confirmaretur? aut propterea confirmaret, quia homo dicit propter hanc causam fieri, cum reuera Deus hoc non intendat, nec propter hanc causam faciat? Sicut ergo in hoc casu non obstante mendacio hominis, posset Deus miraculum facere, & non propterea mentiretur, licet homines deciperentur, nec confirmaret mendacium, quamuis homines id existimarent: ita quamuis propter alias causas daret alicui homini potestatem faciendi miracula, cum pleno dominio vtendi illa in quemcumque vsum bonum, vel malum, non propterea mentiretur concurrendo cum tali homine, nec reuera mendacium suâ autoritate confirmaret, quidquid homines sibi persuaderent.

Hæc argumenta (ut verum fatear) sunt apud me

Responsio.

difficilia, & vellem potius eorum solutiones ab aliis discere, quam docere. Vnde Durand. q. 1. prologi illa breuiter attingens, propter ea negat miracula facta in testimonium veritatis efficere euidenciam eius. Cuius sententia fortasse est vera de euidencia Mathematica, non tamen de euidencia morali, quæ sufficiat ad conuincendum intellectum non admodum prae dispositum. Quod ita declaro, supponendo id, quod in materia de fide latius docetur, pertinere ad diuinâ prouidentiam, ut non permittat aliquid falsum suo sub nomine & autoritate ita proponi, atque exterius confirmari, ut secundum rectam rationem cogantur homines ad credendum illud esse dictum à Deo & assentiendum ea certitudine, quæ omnem dubitationem expellat. Quia si Deus hoc permitteret, & cooperetur ad omnia signa, & opera, quibus mendacium confirmatur, quamuis reuera proprie non mentiretur (ut argumenta facta probant) quomodo tamen abuteretur suprema sua potestate in præiudicium suæ autoritatis, qua fide dignus existit. Nam si concurrentibus tot signis, & diuinis operibus exterius factis in confirmationem veritatis adhuc posset subesse falsitas, nulla superesset via ad credendum Deo loquenti per homines, vel per signa quod est contra diuinam veritatem & autoritatem, quam ipsum oportet habere in dicendo. Propter hæc ergo causam existimo esse moraliter euidentis, fieri non posse, ut Deus concurrat cum homine ad perficiendum

Durand.

Deus mendacium confirmare non potest per opera supernaturalia in confirmationem falsæ doctrinæ facta.

Cc 2

da vere

da vera opera supernaturalia, quæ fieri non possunt nisi virtute diuina, & quod illa faciat in confirmationem falsæ doctrinæ, quam ut diuinam, & à Deo reuelatam proponit.

Obiectio.

Dices, ergo eadem ratione pertinet ad Dei prouidentiam non permittere apparentia miracula, quæ virtute demonum fieri solent, & ab Antichristo fient. Quia illa etiam moraliter sufficiunt ad decipiendos homines, qui vix possunt vera miracula à falsis internoscere; illa autem deceptio, cum fiat sub specie diuinæ virtutis & authoritatis, etiam redundat in præiudicium eiusdem diuinæ authoritatis, & merito potest diminueri fidem, quæ Deo loquenti debetur. Respondetur non esse eandem rationem,

Responsio.

quia quando sunt falsa miracula, semper relinquuntur aliquis modus, quo moraliter possint diiudicari, si homines, quod in se est, faciant ad cognoscendam veritatem. Primo bene considerando ipsamet opera, signaque & circumstantias eorum. Secundo, considerando personam, vitam, & mores eius qui sic loquitur, & operatur. Tertio, considerando doctrinam ipsam, an aliqua in parte rationi aduersetur, vel alijs reuelationibus diuinis sufficienter propositis per Ecclesiam. Denique orando Deum, & consulendo scripturas, & predicationes in ea factas, & signa data, ne in errorem inducamur. Itaque non pertinet ad prouidentiam Dei non permittere falsa signa, quæ ad probationem, & profectum electorum profunt: sed pertinet ad prouidentiam Dei dare auxilium, ac modum quo possint diiudicari, & cognosci, quia non est diuinæ bonitatis, & sapientia, ut permittat hominē tentari ultra id quod potest. Ac propterea quando facta morali diligentia, & inuestigatione adhuc constat euidenter vera esse miracula, quæ sunt in confirmationem doctrinæ, nulla relinquatur ratio dubitandi de talis doctrinæ veritate, præsertim si miracula sint frequentia & magna authoritate, ac potestate facta, & vitæ innocentia, ac sanctitate confirmata, & in ipsa doctrina nihil contra honestatem, nihil contra rationem rectam, nihil denique contra alias diuinas reuelationes appareat. Quæ omnia in doctrina, & miraculis Christi cumulatissime inuenta sunt, & ideo ad moralem euidentiam præstadam satis fuisse creduntur. Ex his ergo ad difficultates positas dicendum est, quamuis demus posse Deum permittere aliquem efficere miraculum, seu opus super naturale, affirmantem se id facere in confirmationem alicuius rei, quæ in se falsa est, quam tamen De neque affirmare neque confirmare intendit: nihilominus semper posse hominem, si velit, omnia, quæ tale opus circumstant, attente considerare, ex eis cōijcere, quo spiritu tale opus fiat, ita ut saltem dubitare possit, & ad Deum recurrere, & quantum in se est facere ad falsitatem vitandam, quod si ita se gerat, ad diuinam prouidentiam spectabit non permittere eum decipi. Addo denique quādo Deus dat potestatem ad supernaturale opus faciendum considerandum esse modum & finem eius. Quando enim datur modo stabili, ac permanenti non ad confirmandam veritatem, sed ad aliquam publicam vtilitatem, ut interdum datur gratia sanitatis, vel alia similis: tunc licet quis diceret se illa uti in confirmationem veritatis, non ideo statim esset illi fides adhibenda, sed vtrū potius esset alijs regulis fidei certis, & infallibilibus. Si vero potestas hæc, & vsus eius datur singulari, & extraordinario modo, ita ut non appareat alius finis vel vtilitas eius, præter veritatis confirmationem: tunc certe maxime spectat ad diuinam prouidentiam non concurrere specialiter ad tale opus: quando homo per illud intendit falsitatem persuadere, ac alios decipere propter rationes dictas.

SECTIO III.

Vtrum miracula Christi coegerint Angelos ad credendum Christo predicanti, se esse Messiam, ac Deum.

Questio hæc in malis Angelis tantum locum habes quia beati semper Christum clare cognouerunt, ac in verbo viderunt: habere tamen posset locum in quolibet Angelo, secundum suam naturam solum considerato. Et specialis ratio dubitandi in illis est, quia ipsi euidentissime cognoscunt veritatem miraculorum, quia vident rerum substantias, & actiones prout in se sunt. Vnde, si miraculum sit supernaturale quoad terminum, ut quod duo corpora sint penetratiue in eodem loco, postquam factum est, euidenter illud vident. Idemque est, si miraculum sit in modo, ex parte subiecti, ut quando cæcus illuminatur, vel mortuus resurgit, vel ex parte actionis, seu agentis, ut quando subito, & sine applicatione naturalis agentis fit effectus sanitatis, vel alius similis. Rursus euidenter etiam sciunt hæc miracula non posse fieri nisi virtute diuina, quia euidenter cognoscunt naturas rerum, & sciunt in tota natura non esse virtutem quæ ad hoc se extendat, sed solum in authore nature ergo visus huiusmodi miraculis conuincuntur ad credendum Deum esse testem eius doctrinæ, quæ per talia miracula confirmatur: ergo ad credendam ipsam doctrinam. Sed demones hoc modo videbant miracula Christi, videbant etiam ea facere in confirmationem doctrinæ suæ: Audiebant enim eum dicentē. *Ut autem sciatis quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, adolefens, tibi dico surge, Matth. 9. & Ioan. 11. Vt credant, quia tu me misisti, & Ioan. 5. & 10. sæpe in sua prædicatione hoc Christus significabat. Et quod maxime vrgeret, non solum Christi, sed etiam ipsius Dei testimonium bis audierunt. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit, ipsum audire, & euidenter cognoscebant illud non fuisse pronuntiatum opera alicuius demonis, sed Dei, vel per seipsum, vel (quod perinde est) per sanctos Angelos, ac ministros suos: ergo conuicti fuerunt ad credendum, eo modo quo Iacobus ait, *Demoni credunt, & contremiscunt. In contrarium vero est illud Pauli. 1. Cor. 2. Si cognouissent, nunquam Dominum gloria crucifixissent.**

In hac difficultate idem est querere, an demones de facto cognouerint, Christum esse verum Messiam ac Deum, & ad hoc credendum fuerint conuicti & necessitate compulsi. Quia ipsi vel non habent assensum opinatiuum, & cum formidine, vel (si illum habent) non habent viam voluntatis affectionem, quæ propensi sint ad supernaturalem veritatem credendam, quando nullo modo coguntur, & conuincuntur. Et ideo explicando, quid factum sit, simul explicabimus modum, seu necessitatem talis assensus.

Dico ergo primo, si demones speciali Dei prouidentia impediti non fuerunt, ne Christum cognoscerent, conuicti sunt ad credendum, & assentiendum, illum esse verum Messiam à Deo promissum. Propono conclusionem hanc sub conditione. Quia ut Aug. ait lib. 9. de Ciu. c. 21. *Christus tantum innotuit demonibus, quantum voluit, tantum autem voluit, quantum oportuit.* Hæc igitur conclusio colligitur ex doctrina D. Th. & Sanctorum, ut statim ostendā, eamque docet Caiet. hic. Nunc solū ratione probatur. Quia (ut dixi) demones euidenter cognoscebant veritatem miraculorum Christi, & (quod magis est) à Deo non fuerunt impediti, cognouerunt euidenter fuisse cōceptum sine opera viri, & natum ex virgine, matris integritate seruata, & in eius natiuitate euidenter audire potuerunt Angelos annuntiantes natum esse Saluatorem, qui est Christus Dominus quos euidenter sciebant non posset mirari, cum sciant esse beatos. Rursus euidenter cognoscebant innocentiam, & puritatem vitæ Christi. Ad hæc audiebant ipsum Christum expresse dicentem se esse Messiam promissum Ioann. 4. *Ego sum, qui loquor tecum, & Ioan. 4. Matth. 15. cum Petrus confessus esset. Tu es Christus filius Dei viui: ipse confessionem eius approbavit dicens: Beatus es, & cap. 11. cum Ioannes Bapt. misisset ad querendum, an ipse esset Messias, satis clare affir-*

*D. Thom.
1. 2. q. 105.
nr 8.*

*Matth. 9.
Ioan. 11.
Ioan. 5. & 10.
Matth. 17.*

*Iacob. 2.
1. Cor. 2.*

Auguſt.

*D. Thom.
Caietan.
D. Thom. euidenter agnoscebat veritatem miraculorum Christi.*

*Ioan. 4.
Matth. 15.*

Matth. 11.

Matth. 11. affirmavit, ostendens miracula, & Ioan. 11. cū Martha dixisset: *Ego credidi, quia tu es Christus*, ipse tacite probavit, & postea faciens miraculum, inquit: *Ut credant quia tu misisti*, intelligens se esse illum, qui quasi per antonomasiam mittendus expectabatur. Quod clarius dixit Ioan. 17. *Ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum*. Quae verba tam clara sunt, & aperta, ut nullam amphibologiam, vel violētam, aut falsam interpretationem patiatur. Præterea clare intelligebant dæmones Christum facere miracula in confirmationē huius veritatis iuxta illud: *Ut credant homines, quia tu me misisti*. Denique sciebant scripturas, & signa, ac miracula, quæ de Mesiā prædicta erant, & euidenter cernebant ea omnia compleri per Christum: ergo vel inuiti cogebatur fateri ipsum esse Christum, si à Deo non fuit impediti, ne ipsum agnoscerent. Neque vero dici potest dæmonem voluntarie non animaduertisse omnia signa, quibus Mesiās cognosci poterat, neque ac inter se, & cum operibus Christi contulisse, ut eum agnosceret. Quia (ut ex Euangelio colligitur, & notat patres explicantes Christi tentationem, ut supra vidimus) dæmō summo ardebat desiderio cognoscendi Christum, quis esset; ergo non est verisimile, voluntarie, & data opera prætermisisse aliquid, quo ipsum posset agnoscere: si ergo diuina providentia impeditus non fuit, euidenter cognouit illum esse Mesiā ex miraculis, & signis eius, cum eiusdem ac scripturarum testimonio coniunctis, & inter se collatis.

Dabiam. Sed inquirendū superest, an fuerit dæmon impeditus à Deo, ne hoc agnosceret. Quidā affirmant toto tempore vitæ mortalis nunquā dæmonē cognouisse Iesum esse Mesiā, ita ut definite, & indubitater hoc iudicaret, consequenterque impeditum esse à Deo ne vel omnia Christi mysteria inueneri, vel omnia verba eius audire, vel omnes Prophetias, quæ de illo erant, considerare, & inter se conferre posset. Ita sentit Carthusius, Luc. 4. & Marc. 1. & super ad Rom. 10. ar. 4. citantur etiam Caiet. Scot. Abulenſis, sed falso. Potest vero suaderi hæc opinio: quia si dæmō agnouisset Iesum esse Mesiā, agnouisset et filium Dei, ac verum Deum, quia ex scripturis notū erat, Mesiā futurum fuisse verum filium Dei: consequens autem est falsum.

Quia (ut Paulus citato loco dixit) si eū cognouissent esse Deum, non essent ausi ei passionem, ac mortem tā sollicitè moliri. Et ideo Hier. Matt. cū Ignatio dicit impeditum esse dæmonem, ne mysteria natiuitatis, & conceptionis Christi cognosceret, ne si eum Deum esse sciret, mortem eius impediret.

Responſo. Sed contraria sententia mihi sine dubio vera videtur. Quia licet fortasse tempore infantie impeditus sit dæmon, ne Christum agnosceret (nō ob eam profecto causam, ne mortem eius impediret; sed ob eam potius, ne illum acrius insectaretur, & maturius quā diuina providentia disposuerat interficeret, ut D. Th. supra docuit. q. 29. artic. 1. ad 3.). Nihilominus tamen, postquam Christus cepit prædicare, antequam pateretur, permissus est dæmon, seu non impeditus cognoscere ipsum esse Christum. Ita docet eodem loco.

D. Th. & hic, q. 4. a. 1. ad 2. & inf. q. 47. a. 5. Lyr. Mar. 1. & Luc. 4. & Abul. Matt. 4. q. 22. Idem sentit Amb. 1. ad Corin. 2. vbi expresse ait sciuisse dæmones Iesum esse eum, qui in lege promissus erat. Et Aug. lib. q. noui, & vet. test. q. 66 Greg. Beda, & alij infra citandi. Qui Patres hoc colligunt ex Marc. 1. & Luc. 4. vbi dæmon sic Christum alloquebatur. *Quid nobis, & tibi Iesu Nazarenene, venisti perdere nos? scio te, qui sis, sanctus Dei*, & Marc. c. 5. & Mat. ac Luc. 8. vocabant dæmones Christum, *filium Dei altissimi*. Responderi vero potest, vel vocasse filium Dei per adoptionem, & eximiam sanctitatem, & eadem de causa vocasse, *Sanctum Dei*, vel certe mentitos esse, & adulandi, & tentandi causa eum vocasse *Filium Dei*. Sed quanquam verba dæmonis non faciant fidem: tamen verba Lucæ videntur con-

A uincere: subdit n. dicto cap. 4. *Non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum*. Quæ verba aliqui ita interpretantur, ut illud, *Quia sciebant* nō sumatur causaliter, neque Euangelista reddat causam, ob quā Christus non sinebat dæmonia loqui: sed fumantur indefinite, seu ad explicandum, quid erat illud quod ea loqui, non sinebat, nempe quod sciret ipsum esse Christum. Nam hoc est quod dæmones dicebāt: *Scio, quod sis Sanctus Dei*, ita Iam. c. 28. Conc. & Eras. Marc. 1. Cui expositioni fauet Græca lectio quāquam alteram et expositionem admittat. Et iuxta hanc interpretationem hoc testimoniū nō habet maiorem vim, quam præcedentia. Tamen simplicior sensus videtur, ut illa sint verba Euangelistæ, & causaliter exponantur. Et ita exponit Beda lib. 2. in Luc. c. 4. dicens: *Dæmonia filium Dei confitebantur, & attestant: Euangelistæ sciebant ipsum esse Christum*. Siue aut vno, siue alio modo interpretemur, Sancti Patres dicunt dæmonem compulsum esse tacere, nō quia falsum diceret: Sed quia nolebat Christus dæmonis testimonio comprobari se esse filium Dei. Ita Tert. licet subobscurè lib. 4. cōtra Mar. c. 7. & 8. Hier. Mar. 1. *Sciens sanctum Dei obmutescere iubetur, quia sciens Deum, non sicut Deum glorificauit, & Matth. 8. circa illa verba. Quid tibi, & nobis Iesu fili Dei. Non voluntatis* (inquit) *ista confessio est, sed necessitatis extorsio*: & infra, *Dæmones cermentes Dominum in terris repente versari, ad iudicandos se venisse credebant*. Quæ verba ex Hier. mutuatus est Beda Chrys. hom. 5. in Mar. cum. Cogitur verum dicere, tormentum cogunt, sed malitia vitat. Et infra, explicans verbum illud Christi. *Obmutescite. Nolo me laudet vox tua, non veni, ut virtus testimonio comprobaretur*. Clarius id dixit Euth. Mar. 1. & Theo. Lu. 4. *Non sinebat* (inquit) *dæmonia loqui: tum quod non indigebat immundorum testimonio: tum quod nolebat accendi in inuidia Hebræorum videntium ab omnibus honorari*. Et Mar. 1. addit aliam rationem, sc. ut nos doceret ne credamus dæmonijs, etiam si vera dicant. Qui omnes Patres plane sentiunt verum pronūciasse dæmonem, cum aiebat se scire illum esse Christū. Ratio vero est, quia nullum est fundamentum, ut asseram⁹ Deum impediuisse dæmonem, ne hanc veritatem agnosceret: ergo cum alias cōfiteri ipsum habuisset sufficiens principium ad eam cognoscendam, & scriptura hoc magis significet, non est cur negetur. Antecedens probatur. Quia nec est autoritas vlla ad id asserendum, nec ratio, aut incōueniens, quod inde sequatur, ut ex sequenti conclusione aperte cōstabit. Et cōfirmatur tandem expresse testimonio Aug. lib. 9. de Ciuit. c. 21. *Ipsi* (inquit) *dæmones etiam hoc ita sciunt, ut eundem Domino infirmitate carnis induto dixerint: quid nobis, & tibi Iesu Nazarenene, venisti huc ante tempus perdere nos? Clarū est in his verbis, quod in eis & tanta scientia erat, & charitas nō erat: & inferius subdit, quāuis in principio dæmō dubitaret, & ideo in tētatione explorare voluerit, an esset Christus: postea vero illū cognouisse, per quædam temporalia sua veritatis effecta, & occultissima signa præsentia, quæ Angelicis sensibus, etiā malignorum spirituum potius, quā infirmitati hominū possent esse conspicua.*

Dico secundo, quamuis in principio dæmon de Christi diuinitate dubitauerit, verisimile tamen est antequā mortem eius machinaretur, existimasse, ac iudicasse illum esse filium Dei naturālē. Hæc est sententia D. Th. locis citatis, quāuis dicat, dæmonē non habuisse firmum hac de re iudiciū: sed potius suspicionem, & formidulosum assensum. Et eodem modo intelligendū est, quod docet D. Th. 1. p. q. 64. arti. 1. ad 4. & eandē sententiam tuetur Caiet. hic. Quæ probatur ex eiusdem locis Euangelij supra adductis, adiunctis Patrum expositionibus, ac testimonijs. Hieron. Mar. 8. in verbis supra citatis, non solū de Mesiā, sed de Deo, seu filio Dei loquitur, quanquam addat hæc verba. *Tam dæmones, quā diabolus suscitari, magis filium Dei, quā nosse intelligendi sunt*. Sed verba, quæ postea subiungit, declarant vocare suspicionem, non quod non esset iudiciū definitum, sed quia nō erat clara

Matt. II.
Bed. a.
Euthym.
Theophyl.
Greg. Pap.
Iob. 49.

Greg. Nys.
August.
Chrysostom.

Euthym.

Chrysost.
Ambro.

Tertullian.

Athana.

Greg. Naz.

Nicet.

Io. 5.8 & 10.

cognitio, seu per Dei reuelationem, sed per signa. Sic enim inquit. Nemo enim nouit patrem, nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. Et eodem modo intelligendus est Beda lib. 2. in Luc. cap. 14. cum ait de demone. Per signorum potentiam vel intellexit, vel potius suspicatus est esse filium Dei. Idem lib. 1. in Marc. c. 8. & lib. 2. in Matt. c. 8. Euthy. & Theoph. supra, & expresse Greg. 33. lib. Moral. ca. 7. alias 10. tractans illa verba. In oculo eius quasi homo capiet eum. In hamo (inquit) Incarnationis captus est, quia dum in illo appetit escam corporis, transfixus est aculeo diuinitatis, & infra subdit. Et quidem Behemoth iste filium Dei incarnatum nouerat, sed redemptionis nostræ ordinem nesciebat. Et infra. Vnde bene dicitur, In oculo eius quasi hamo capiet eum, in oculo quippe habere dicimus, quod coram nobis positum videmus. Antiquus vero hostis humani generis redemptorem ante se positum vidit, quem cognoscendo confessus, confitendo pertimuit dicens. Quid nobis, & tibi fili Dei? In oculo itaque suis hamo captus, quia & nouit, & mordit. Idem fere sentit hom. 25. in Euangelia, quamuis non nihil recedat à priori sententia. In eadem vero est Greg. Nyss. 1. de resurrectione. ubi eodem modo locum Iob interpretatur. Item August. lo. citatis præced. conclusione. Chrysostom. hom. 5. in Marcum, prius videtur in hanc sententiam propensius, postea vero, aut ab illa recedit, aut rem dubiam relinquit. Ponderat enim, cur dixerit demon, Scio, quis sis, sanctus Dei. Et non Scio, qui sis sanctus Dei. Inquit, O peruersas mentes. Inter flagella & tormenta positus & scit verum, & tamen confiteri non vult. Subdit vero postea. Fugis te scire, sed nescis, aut enim scis, & dolose taces, aut certe ignoras. Non est enim sanctus Dei, sed sanctus Deus. Notat autem circa hoc Euthy. non simpliciter dixisse, Sanctus, sed cum adiectione articuli: Ille sanctus, si quidem & Prophetæ sancti sunt: sed per participationem, solus autem Deus propriè, & natura sanctus est. Ob id ergo dixit sanctus ille, hoc est, natura & propriè sanctus. Et idem Chrysostom. 29. in Matt. affirmat tunc accessisse demones diuinitatem Christi prædicantes. Nec dissentit Amb. lib. 4. in Luc. cap. de confirmatione doctrinæ Christi per miracula, qui Iudæorum improbitatē inde exaggerat, quod quem demones confitentur, & Deum agnoscunt, ipsi negarunt. Clarius Tertul. li. contra Praxeas. c. 8. probant Christum esse naturalem filium Dei. Hoc (inquit) & Sathanas cum in temptationibus nouit, si filius Dei es, hoc & exinde demonia confitentur. Si, qui sis, filius Dei, & lib. 5. contra Marcionem, ca. 6. eadem fere habet verba. Et eleganter Athanas. lib. de incarnatione Verbi Dei, eiusque corporali aduentu facis post medium, ubi sic inquit. Quod non est persuasum hominibus impiis, id demones suis oculis conueniunt. Deumque illum esse & sentiunt & credunt, ideoque fugiunt, & adorabundi in has voces erumpunt, quæ tunc loquebantur, cum ille adhuc in carne versaretur, nouimus qui sis, tu es ille sanctus Dei. Rursumque clamabant, quid tibi nobiscum fili Dei? Idemque sentit in epist. ad Marcel. de interpr. Psalmorum in fine. Et Greg. Nazianz. orat. 42. agens de Christi diuinitate. Deitate fidem abrogas? hoc ne Demones quidem ipsi fecerunt. Ita & iudicij peruersitate Iudæi, & increduli tate demones superas. Illi enim filij vocabulum æqualitatis vocem esse censuerunt, hi autem eum à quo fugabantur, Deum agnouerunt doloribus nimirum, quos sentiebant, fidem ipsi facientibus: ubi Nicetas notat Gregor. alludere ad prædictum locum Marc. 1.

Secundo principaliter probatur ratione. Primo, quia in vet. testamento euidentissime prædictum erat Messiam futurum verum Deum, Deique filium (de quo in priori to. disput. 2. testimonia multa congestimus) sed demon intelligebat eas scripturas, & cognoscebat Iesum esse Messiam, ergo & esse Deum. Secundo. audiuit vnum, & audiuit etiam sæpe ab ipso met Christo se esse filium Dei, & vnum cum Patre, Ioan. 5. 8. 10. & sæpe euidenterque cernebat miracula in eius

rei confirmationem facta. Sed ad hæc dici potest Euthy. primo, Deum impediuisset, ne demon intelligeret scripturas de diuinitate Messie, aut certe, ne illas applicaret, & inter sese, & cum verbis factis, & persona Christi conferret, impediuisset etiam, ne audiret testimonium Patris de Christo, aut ipsiusmet Christi de seipso. Sed hæc euasio (vt supra in simili dixi) nullo fundamento nititur. Quia licet aliquo tempore oportuerit Christum occultari demoni, tamen hoc non fuit necessarium toto tempore vitæ ad eum finem, scilicet vt nostra redemptio, & passio Christi non impediretur, vt statim ostendam, seclusa autem hac necessitate nulla est ratio, neque autoritas, quæ probet demonem impediri esse à Deo, ne Iesum Deum esse agnosceret. Secundo responderi potest, demonem sæpe quidem audiuisse, & legisse, Messiam esse Deum, Deique filium: tamen non satis intellexisse, an diceretur filius Dei naturalis, vel per participationem, & verisimilius esse hoc posteriori modo ea intellexisse, cum non posset mysterium Incarnationis intelligere naturali cognitione, & aliunde haberet voluntatem prauè affectam, vt propterea, ubi non omnino cogeretur, in deteriore partem rem acciperet. Quæ quidem euasio conferre potest, vt intelligamus, quod aliqui sancti dicunt, demonem non tam habuisse certam cognitionem, quam suspicionem diuinitatis Christi, quia semper habuit hanc qualemcumque occasionem non nihil formidandi, vel timendi: tamen non fuit sufficiens vel ad iudicandum contrarium, vel ad suspendendum assensum. Nam in primis demon non ignorat Deum habere naturalem filium (mysterium enim Trinitatis à principio creationis agnouit) similiter ante Incarnationis tempus cognouit filium Dei fore incarnandum, vt Ambros. Greg. ante citati, & probatores Theologi sentiunt, & D. Th. in loco citato ex 1. p. docet etiā à principio creationis habuisse omnes Angelos huius mysterij reuelationem. Ex hoc ergo capite non fuit difficile demoni intelligere, ac credere aliquem hominem esse filium Dei naturalem. Quia hoc iam crederet esse possibile, & futurum: aliunde vero prædicationes scripturæ erant tam multæ, tamque perspicuæ, vt vix credi posset angelicum intellectum in eis perspicendis alluciaturum fuisse, verba etiam Christi errant tam clara, vt ipsi quoque Iudæi (sicut Nazianz. supra notauit) intelligerent prædicare seipsum verum Dei filium, & æqualem Patri. Quæquam ergo demon, quandiu non satis intellexit Iesum esse Messiam, potuerit dubitare de sensu, in quo Christus in baptismo v. g. dictus est filius Dei, tamen postquam sibi persuasit illum esse Messiam, & tot testimonia diuinitatis eius vidit, & audiuit, sine dubio id credidit, quauis fortasse interdum, quando non omnia considerabat, propter magnitudinem mysterij, & suam prauam dispositionem vel hæsitaret, vel etiam dubitaret.

Ex his vero necessario concluditur, post Christi Resurrectionem multo euidentius cognouisse demonem Christi diuinitatem, & si quam fortasse hæsitationem, vel formidinem patiebatur, eam abiectis se, & vel inuitum credidisse: atque tunc maxime locum habuisse, quod Iacob. ait. c. 2. Demones credunt, & contremiscunt, quodque ait Paul. ad Philip. 2. In nomine Iesu omne genua flectantur, celestium, terrestrium, & inferorum, & omnis lingua confiteatur, &c. Ratio vero est manifesta, quia in Christi morte, & resurrectione experti sunt demones euidentiora signa diuinitatis Christi. Viderunt enim illum descendente ad inferos cum dominio, & potestate, & iustorum animas ex Tartari faucibus eripientem, videbant præterea ab angelis sanctis adorari, & proclamari Deum ac Dominum virtutum. Sic enim multi Patres interpretantur verba illa Ps. 23. Attollite portas Principes vestras, & eleuamini porte æternales, & introibit Rex gloria. Quis est

Responsio.

Ambros.
Gregor.
D. Thom.
Vnde dicitur
Ius Christi
agnouit esse
filium Dei
naturalem.

Greg. Naz.

Post resurrectionem
nulla de Christi
diuinitate
dubitatio
non habuit.
Ioann. 2.
Philip. 1.

Ps. 23.
Psal. 23.
est

Est Rex gloria? Dominus virtutum ipse est Rex gloria.
Rursus ex tunc ceperunt evidētius intelligere, quo
sensu Iesus prädicaretur Deus, Deique filius: nō per
participationem, vel adoptionem: sed per naturam.
Ac denique intellexerunt eum esse, qui sibi ipsis cum
primum creati sunt, per fidem est propositus, ut eū
venerarentur, & tāquam suum caput, ac principem
recognoscerent, quod ipsi facere detrectantes, eiusq;
diuinitatem ambientes, *tāquam fulgur à caelo cecide-*
runt.

Testimonij
Pauli 1. ad
Cor. 2.
1. expositio.
Orig.
Tertul.
Chrysost.
Hieron.
Theoph.
Anselm.
i. Cor. 2.

Supereff vt explicemus illa verba Pauli, 1. ad Cor. 2.
Si cognouissent, nunquam Dominum glorie crucifixissent.
Quæ à multis non de demonibus, sed de Iudæorum
principibus, vel in vniuersum de principibus, seu de
sapientibus, seu philosophis huius sæculi intelligun-
tur. Quod patet ex Orig. hom. 2. in Cantica & Ter-
tull. lib. 3. contra Marc. 6. Chrys. Hier. Theoph. An-
selm. ibi. Est et probabilis expositio, tamen habet
difficultatem, quam attingam scilicet sequenti. Preter-
ea illa verba Pauli. *Sapientiam loquimur non huius sæculi*
sed, neque principum huius sæculi, non videntur Iudæo-
rum principibus conuenire. Tum quia non possunt
dici principes huius sæculi. Tum etiam quia Paul. vni-
uersaliter loquitur dicēs, neminem principum hu-
ius sæculi cognouisse mysterium Christi, quod pro-
pter solos Iudæos dici nō potuisset. Quod argumen-
tum visum est Caietano ibi insolubile. Sed responde-
ri posset, quod si qui erant principes sæculi, qui Chri-
stum potuissent, & debuissent agnoscere, maxime e-
rant principes Iudæorum, vt Pilatus, ac alij, inter
quos Christus versatus est; & ideo potuit Apostolus
ex eo, quod Christus est crucifixus ab illis principi-
bus huius sæculi propter ignorantiam, generaliter
concludere, non esse agnitiū à principibus huius
sæculi.

2. expositio.
Hieron.
Ambros.
Anselm.
August.
Gregor.
Caietan.

Sed quidquid sit de hac expositione, alij verba illa
de demonibus interpretantur, quæ etiam expositio
est probabilis, & satis cōsentanea textui, eamq; Hie-
ron. amplectitur Dan. 10. Amb. 1. ad Cor. 2. & ibi An-
selm. August. dicta q. 66. Noui testamenti, vbi pro-
pterea negat, dæmones cognouisse Iesum esse filium
Dei, quamuis cognouerint esse Christum. Ille vero non
est certæ autoritatis. Gregor. etiam locis supra cita-
tis verba illa de demonibus intelligit, & propterea
in posteriori loco dicit dæmones prius in miraculis
Deum cognouisse: postea vero, dum viderent eum
passibilem, de cognitione sua in dubitationem ceci-
disse. Sed melior est responsio, quæ ex priori eius lo-
co colligitur. Nimirū non dixisse Paulum, ignorasse
dæmones Christi diuinitatem: sed mysteriū abscon-
ditum in Christi passione, & morte, scilicet salutem, ac
reparationē hominum, ac imperij dæmonum euer-
sionem, maximamq; Dei gloriam, & honorem in ea
contineri. Ita exponit D. Th. hic dicens. *Non ideo dæ-*
mon Christum Iudæis crucifigere persuasit, qui filium Dei
non esse putauit; sed quia se morte illius non prauiderit esse
damnandam. Quæ verba sumptit D. Tho. ex Beda lo-
cis supra citatis. Eadem expositiōe tradit Leo Pap.
serm. 9. de passione dicens. *Neque ipse itaque diabolus*
intellexit, quod cūendo in Christum, suum destrueret prin-
cipatum, qui antiquæ fraudis iura non perderet, si se à Do-
mini Iesu sanguine contineret; sed malitia nocendi audius
dum irruit, ruit, dum capis, captus est, dum prosequitur
mortalem, incidit in Saluatorem. Caiet. etiam tam 1. ad
Co. 2. quam hoc loco ingeniose declarat, quomodo
dæmones, etiā si diuinā Maiestatem in Christo cogno-
uerint, non propterea à Christo persequendo absti-
nuerint, quin potius ex odio, & ira, quam cōtra Deū
& res omnes eius inueteratam habent, vehementius
in eum exarserint. Quod ita potest amplius explica-
ri. Nam dæmones ita Deum odio habent, vt si pos-
sent in ipsam diuinitatem irruere, eamque in nihilū
redigere, id facere tentarent. Ergo etiam si cogno-
uerint Christi humanitatem esse deificatam, & ipsius
Dei singulari modo effectam, multo maiori odio

D. Thom.

Beda.
Leo Papa.

Caietan.

ad mortem, ignominiam, atq; omnia illi machinaretur
mala. Item etiam si dæmon cognouerit personam
Christi, non propterea contineri potuit ex amore,
aut reuerentia (vt per se constat) neq; etiam ex timore
seruili, quia nullum certum damnum timebat, vt
magis iam explicabo.

Dux vero difficultates supersunt in hac expositi-
one. Prior est, quia non videtur potuisse dæmon cō-
gnoscere Iesum esse Messiam, ac verum Deum, & ig-
norare, per passionem, & mortem eius esse homines
redimēdos, quia hoc etiam erat expresse prædictum
in Prophetis, præsertim in Psalmis, & Isaiā, quin etiā
ipse Christus sæpe prædixerat se post triduum resur-
recturum, ergo necessario hoc etiam credebatur dæ-
mon: ergo sciebat per mortem tendere Christum ad
gloriam, non tantum suam, sed etiam aliorum. Nam
hoc etiam satis aperte prædixerat ipsemet Christus,
vt cum dicebat, *Vado parare vobis locum, vt vbi ego sum,*
& vos sitis. Posterior est, quia dæmon, vt Iudæos ad
necem Christi incitaret, præcipue mouebatur ex o-
dio Dei, ergo quamuis sciret futurum esse, vt per
mortem Christi amitteret imperium in omnes, non
propterea desisteret à procuranda morte Christi;
quia intelligebat maiorem fieri iniuriam Deo, Chri-
stum occidendo, quam quolibet alio peccati genere.
Hanc ergo iniuriam præ nimio odio prætulisset cui-
cunque alteri incommodo.

Ad priorem difficultatem respondetur, eas pro-
phetias, non fuisse adeo claras, vt necessarium fuerit
dæmoni omnes intelligere, antequam implerentur,
& ideo facile potuit, vel ignorare illas, vel certe non
animaduertere. Præsertim cum ob nimiam superbi-
am, & inuidiam totus esset positus in Christo expug-
nando, & superando. Considerandum est enim, sic-
ut, cum homo vehementi passione dicitur aduersus
inimicum, non semper considerat incommoda sibi
imminentia, & licet interdum aliquo modo repræ-
sententur, fidem non adhibet: sed seipsum exacerat, ita
accidisse dæmoni ob prauū affectum, quē in Chri-
stum habebat. Multi vero existimant in ipsamet no-
te passionis Christi, quando iam antiquæ prophe-
tiæ ad exitum perducebantur, capisse dæmonem a-
liquid suspicari, & per vxorem Pilati voluisse Christi
mortem impedire. Ita sentit Anf. Lyr. & Caiet. Mat.
27. & Petr. Com. in hist. Euangelica c. 166. & optime
Bern. serm. 1. de resurrectione. Sed hoc valde incer-
tum est, nam multi antiqui Patres existimant, non
dæmonem, sed bonum aliquem Angelum immisisse
fomnum illum vxori Pilati, non vt impediretur
mors Christi (sciebat enim Deus non fuisse impedi-
endam) sed vt causam suam magis iustificaret, &
fidem nostram magis confirmaret. Nam si dæmon
voluisset impedire mortem Christi, potius per Iu-
dæos, quam per vxorem Pilati id facere aggredere-
tur. Ita sentiunt super Mat. c. 27. Orig. Hilar. Hieron.
Chrys. Theoph. Euthy. Ambr. Luc. 23. Aug. serm. 121.
de tempore, & Athan. serm. de passione, & cruce Do-
mini, qui tamen fatetur, dæmonem in morte Christi
fuisse sollicitum de perditione sua; & ideo incitasse
Iudæos, vt dicerent verba illa. *Si filium Dei est, descendat*
de cruce, & credimus ei. Quid Domini mortem, inquit, cui-
tare cupiebat, ne aliis salus efficeretur.

Obiectio.

Responsio.

Mat. 27.
Anselm.
Lyr.
Caietan.
Petr. Com.
Bernard.

Orig.
Hilar.
Hieron.
Chrysost.
Theoph.
Euthym.
Ambros.
August.
Anastaf.

Ad posteriorem partem respondetur, quamquam
peccatum interficiētium Christum fuerit maximū:
tamen multo maiorem esse diuinam gloriam, quæ
ex Christi morte, & hominum reparatione resultat.
Item multo maius malum esse, quod confurgit ex
infidelitate, & idololatria fere totius orbis. Denique
cum dæmon sit superbissimus, numquam commit-
teret aliquid, ex quo futurum sciret, vt imperi-
um in homines amitteret, & cultus, ac
adoratione priuare-
tur.

SECTIO IV.

Virum ex Christi miraculis cognouerint Iudæi, Item fuisse Messiam promissum, virumq. Deum.

Diximus de Angelis, superest dicamus de hominibus, & tota questio reuocatur ad Iudæos. Illi enim & Messiam sperabant, & notitiam diuinorum scripturarum habebant, & doctrinam Christi, ac miracula experti sunt. Agit aut ex professo de hac re D. Th. inf. q. 47. a. 5. nō potuit tamē hoc loco prætermitti. ne res inter se cōnexas separarem. Supponim⁹ ergo ex hæcenus dictis, potuisse Iudæos p̄sertim qui scripturas nouerant, & verba Christi audiebant, eiusq. miracula conspiciabant, cognoscere illū esse Messiam, & consequenter verū Deum. Probatur primo de cognitione per fidem infusam, quia illud obiectū satis, superq. proponebatur, vt expositū est. Secūdo de cognitione per fidē humanā vehementer inducentem intellectum ad assentiendū propter motiua sensibus manifesta, supposita p̄sertim prædictione scripturarū, ad quas Christus semper illos prouocabat dicens, *Scrutamini scripturas, quia illa testimonia perhibent de me. Et si Moysi crederetis, crederetis & mihi.* Neq. hoc indiget maiori probatione, & ex ijs quæ dicemus, euidentius cōstabit. Difficultas ergo superest, an de factō Iudæi cōuicti fuerint ad hoc credendū. Ratio difficultatis est, quia supra diximus miracula Christi cōiuncta scripturis, & testificationi eius euidenter ostēdisse ipsius diuinitatē, euidentia aut cogit intellectū ergo coegit etiam intellectus Iudæorū. In contrariū vero est, quia Et supra diximus hanc euidentiam nō orati nisi veritas miraculorū euidenter cognoscatur & prophetiæ & testimonia perspicue intelligatur: at vero homines nec possunt euidenter cognoscere veritatem miraculorū, quia non intuetur naturas rerum nec scripturas possunt adeo clare intelligere, p̄sertim prophetias. Ad hæc quamuis nonnulla signa Messie in Iesu viderentur impleta: tamē multa aliā implēda supererant, p̄sertim ea, quæ de secūdo Christi aduentu sunt: neq. vero erat illis euident, quæ essent de primo, quæue de secūdo aduentu intelligenda Deniq. hæc euidentia etsi aliquis esse possit, cōfurgit tamen ex plena multarum rerū, & circumstantiarum consideratione: ingenium autem humanum vix potest ita omnia necessaria considerare, quin aliquid prætermittat, præsertim si aliquo prauo, & repugnante affectu ducatur.

In hac re prima sentētia est, Iudæos cognouisse Iesum esse Messiam, & verū Deum, & nihilominus ex ira, atq. odio, quod contra eū animo cōceperant, illum interfecisse. Ita sentiunt multi Patres exponentes parabolam vineæ Mat. 21. vbi ait Christus. *Agricultæ autē videntes filium, dixerūt intra se, hic est hæres, venite occidamus eū.* Per quos agricolas Iudæos significabat, vt ipsi etiam statim intellexerunt, significat ergo eos cognouisse Christum. Ita Orig. tract. 19. in Mat. vbi inquit Iudæos cognouisse Christū filium Dei, eumq. nihilominus occidisse, sicut Herodes credidit Christum nasciturū in Bethlehem, & nihilominus quesitū illū, vt occideret, etiam si esset Messias promissus. Deniq. filius, Chrys. quodq. hom. 46. imperfecti aperte dicit. Ex omnibus operibus eius cognouerunt eum filium Dei esse, & hoc significat dicentes, hic est hæres. Rursus Beda lib. 3. in Mat. Manifestū sume (inquit) probat Dominus non per ignorantiam, sed per inuidiam Principes Iudæorum crucifixisse filium Dei. Intellexerunt hunc esse de quo dictum est. *Postula a me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam.* quæ verba usurpauit Anselm. eodem loco Et confirmari hæc sententia potest ex verbis Christi Ioann. 15. *Si non venissem, & loquutus ei non fuisset, peccatum non haberent, nunc autem excusationem nō habent de peccato suo, quia & viderunt, & nouerunt me, & patrem meum.* Et idē c. 12. vocat eos Christus obsecratos & obduratos, non ergo ex

A ignorantia, sed ex malicia Christum cognitum occiderunt.

Secunda sententia esse potest, Iudæos cognouisse Iesum esse Messiam: nō tamen esse verum Deum. Ita sentit Euth. in Mat. suo c. 50. Dicit enim Christum agnitiū esse à Iudæis Regem Israel à Prophetis prædictū, non tamen filium Dei. Idem insinuat Theoph. ibidē dicens agnouisse Christū, idē Burgens. Mat. 21. Sixtus lib. 6. anno 98. Lyran. Mat. 21. Et hæc opinio quoad partē negantem fundari potest in illis verbis 1. Cor. 2. *Quem nemo principum huius sæculi. Si enim cognouissent, nunquam Dominū gloriæ crucifixū essent, quæ (vt supra vidimus) à multis Patribus exponuntur de principibus Iudæorum.* Neq. hic habet locū expositio quod ignorauerint fructū redemptionis: nō autem Christi diuinitatē. Quia Iudæi non habebant tā prauum affectum, & odium in Deum, sicut Dæmones, vt verum Deum agnitiū interficere auderent. Et confirmari potest. Nam sæpe voluerunt Iudæi Christum interficere eo quod se Deo æqualem faceret, vt patet Ioann. 8. & c. De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia, quia tu, homo cum sis, facis teipsum Deum. Deniq. nō videntur Pharisei intellexisse Messiam futurum verum Dei filium naturalem: ergo licet cognouerint esse Messiam, nō inde fit cognouisse etiam filium Dei. Antecedens colligi potest ex Mat. 22. vbi Christus Phariseos interrogauit. *Quid vobis videtur de Christo, cuius filius est?* Ipsi autem respondētib. esse filium Dauid (quoniam reuera sentiebant futurum purum hominem) obiecit rursus verba eiusdem Prophetæ, *Dixit Dominus Domino meo, & c.* vt cōcluderet esse plusquam hominem, & plusquam filium Dauid.

Tertia sententia est, Iudæos neutrum cognouisse, scilicet neq. esse Messiam, neq. verum Deum. Ita sentit Abulenti. Caietan. Luc. 23. circa illa verba. *Ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt.* vbi ait ignorasse Iudæos, quis esset ille, quem crucifigebat. Expressius id docet hic. q. 47. a. 5. Quorum potissima ratio est, quam superius tetigimus. Quia ipsi sperabant Messiam futurum Regem temporalem. Nihil enim spirituale in diuinis promissionib. ac Prophetiis intelligere valebant, vt in priori tom. disp. 1. sect. 4. fuisse declarauimus, vbi plures ex Patribus retulimus hoc docentes, & in Euangelio habemus nōnulla vestigia. Nam ipsi etiam Christi discipuli in principio, nihil altius de regno Christi cogitabant. Vnde dicebant, *Domine si in tempore hoc restitueris regnum Israel:* Act. 1. & Luc. 24. *Non sperabamus, quod ipse esset redempturus Israel,* scilicet à Romanorum Imperio. Deniq. filij Zebedæi (vt Patres notant) nihil aliud, quam regnum temporale cogitabant, quando præcipuas in illo sedes petebāt, Mat. 20. Cum ergo Iudæi de regno Christi temporali cogitarent, & in eo nullum signum, iudiciumue eiusmodi regni cernerent, non videntur potuisse cognoscere eum esse Messiam.

In hac questione primum oportet distinguere de ijs Iudæis, qui in Christum crediderunt, vel de ijs qui eum interfecerunt: nam de his posterioribus præcipue est questio: De prioribus autem breuiter dicendum est, eos cognouisse Iesum esse Messiam, ac verum Deum, sicut cognouit Petrus, quando confessus est. *Tu es Christus filius Dei viui.* Matth. 16. & Martha, cum dixit. *Ego credidi, quia tu es Christus filius Dei, qui in hunc mundum venisti.* Ioann. 11. iuxta interpretationem Augustini, tractat. 49. & Hilarij lib. 6. de Trinitate. Ea vero cognitio solum erat per fidem, vt aperte constat ex verbis citatis, & ex illis, quæ Christus dixit Petro: *Caro, & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus.* Et fortasse in aliquibus, saltem in principio non fuit illa fides cum certitudine necessaria ad fidem infusam, sed solum fides quædam humana propter apparentia motiua. Rursus intelligendum est, eosmet, qui in Christum credebant, facilius credidisse illum esse Messiam, quam verum Deum.

Quid

Ioan. 5.

Matth. 21.

Origenes.

Chrysostom.

Beda.

Anselm.
Ioan. 12. & 5.

Euthym.

Theoph.

Burgens.

Sixt.

Lyran.

1. Cor. 2.

Ioan. 8. & 10.

Matth. 22.

Psalm. 109.

Abulenti.

Caietan.

Luc. 23.

Act. 1.

Luc. 24.

Matth. 20.

Iudæi in

Christum cre-

dentes Missi

illi esse, ve-

rumq. Deū

agnouerunt.

Matth. 16.

Ioann. 11.

August.

Hilar.

Matth. 16.

Quia hoc posterius continebat mysterium altius & A obscurius, quod (vt verisimile est) pauci distincte intellexerunt vsq; ad Christi resurrectionem & Apostolorum predicationem: sed inuoluntate credebant, Christum esse filium Dei cum insigni quadam sanctitate, & excellentia. Quia vulgus non erat tunc capax maioris cognitionis, vt patet ex toto discursu Euangelii, & ex ignorantia, quæ in aliquibus Apostolis erat nocte cænx, vt merito Christus eis dixerit: *Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouistis me?* Ioann. 14. Vnde Petro dictum est ex singulari Patris dono tantam, tamque distinctam de Christo cognitionem ei fuisse datam, & de Martha Chrysost. & alii probabiliter existimant non cognouisse distincte Christum esse filium Dei naturalem. Ex his consequenter colligitur hos qui in Christum crediderunt non omnes habuisse euidentiam veritatis doctrinæ eius neq; quod ipse esset Messias, aut Deus. Fuit quidem ipsis euidentis, ipsum esse dignum fide, & prudenter fieri credendo illi (vt satis ex superioribus constat) non tamen fuit euidentis, vera esse quæ diceretur: cum quia fere omnes erant simplices, ac illiterati homines, qui non sciebant scripturas. Tum etiam quia non omnes videbant cuncta miracula, & multo minus eorum veritatem euidenter cernebant. Præterea, quia non omnes sciebant euidenter miracula illa fieri in confirmationem doctrinæ, aut non posse permittere Deum, vt falsitatis prædicator talia signa faceret.

Non est autem incredibile, imo valde probabile, ac fortasse verum, nonnullos, qui miracula Christi viderunt, & in eum crediderunt, aliquando peruenisse ad euidentem cognitionem veritatis doctrinæ Christi, ac diuinitatis eius. Quod maxime credi potest de Apostolis, saltem post Christi resurrectionem (vt omittam beatam Virginem, quæ multo antea hæc euidentiam habuit). Ita docuit hoc loco Medina super q. 42. Et suadet breuiter Quia (vt ostendimus) Christi opera coniuncta cum eius doctrinâ, & Prophetarum prædictionibus ad exitum iam productis, sufficientia erant ad præstandam hanc cognitionem euidentem in testificante: sed Apostoli hæc omnia considerabant, & intelligebant. Nam in primis veritas miraculorum satis euidenter illis erat nota. Quid enim euidentius quam Lazarum fuisse mortuum & postea vixisse? certe non erat minus euidentis, quam quilibet alium hominem viuere, & idem iudicium est de illuminatione cæci nati, & similibus operibus, quæ ex diuturnitate, atque permanentia effectuum, & ex eorum frequentia satis se ostendebant esse vera. Præsertim cum is, qui ea faciebat, & homines ad bonos mores institueret, & ad illos se se perfecte formaret, nullamque temporalem utilitatem ab hominibus quaereret: sed solum Dei honorem, & gloriam, & bonorum morum instaurationem. Precedit, quod dum ipsimet Apostoli faciebant miracula, euidenter sciebant se non iniisse foedus cum demone, sed potius hostile bellum: sciebant etiam talia opera esse, quæ non poterant fieri vi demonis, & tamen fieri videbatur virtute Christi, & in confirmationem doctrinæ eius. Præterea euidenter conspexerant Christum à mortuis suscitatum (quantum humanis sensibus aliquid potest euidenter iudicari) ergo omnibus consideratis euidentis illis erat testimonium de Christi diuinitate, ac eius doctrinæ veritate. Neq; contra hanc euidentem cognitionem aliquid asseri potest, quod difficultatē ingerat. Quia hæc euidentia non excludit fidem ab homine: quam enim assensus hic euidentis ex signis, non sit assensus fidei infusus, nec tam perfectus, aut certus, sicut ille, nec in substantia sua supernaturalis, sicut ille, quia nititur solo humano discursu, & principijs, quatenus per sensus, vel naturale lumen euidenter cognoscuntur, nihilominus tamen huiusmodi cognitio non excludit à subiecto fidem infusam, qua ho-

mo voluntarie certiori assensu credit, non humanis sensibus, sed diuinæ veritati tanquam rationi assentiendi innixus. De qua re latius in 2.2. disseritur.

Secundo, de alijs Iudæis, qui non sunt Christum D. Thom. sequuti, D. Th. distinguit communem plebem à Iudæorum principibus, & Phariseis, & de communi plebe docet non agnouisse Iesum esse Messiam, neq; Deum: quæ sententia quoad hanc partē (si sano modo explicetur) mihi certa videtur. Quia isti (vt supponimus) non crediderunt in Christum fide voluntaria (agimus enim de illis, qui per voluntatem non ei adhæserunt) nec etiam fide coacta, quæ euidentiam aliquam supponit. Quia ij non erant tam capaces, vt possent ad euidentem cognitionem peruenire. Nesciebant enim scripturas, nec virtutem miraculorum, nec sensum verborum Christi, neque alia multa, quorum perfecta cognitio ad huiusmodi euidentiam est necessaria. Non potest tamen negari fuisse in illo populo rumorem sparsum, & vehementem suspicionem exortam, quod Iesus esset Messias. Vnde Ioann. 7. dicebant quidam, *Ecce palam loquitur* Ioann. 7. *& nihil ei dicunt, numquid vere cognouerunt principes, quia hic est Christus?* statim vero subiungunt, *sed hunc scimus, vnde sit, Christus autem cum venerit, nemo scit, vnde sit.* Ex quo etiam dubitari non potest quin præter eos, qui vera, ac infusa fide in Christum credebant, multi ex plebe interdum hoc crederent fide humana, sicut accidit in omnibus rebus, quæ in ore vulgi circumferuntur, & per coniecturas eliciuntur. Et tales fortasse fuerunt multi ex illis, qui Matth. 22. clamabant, *Osanna filio David*, & illi, de quibus apud Ioann. capit. 7. subditur, *Deturba autem multi crediderunt in eum, & dicebant, Christus cum venerit, numquid plura signa faciet, quam quæ hic facit?* & infra. *Alij dicebant, hic est vere propheta, alij, hic est Christus, alij numquid à Galilæa venit Christus? & facta est dissensio.* Itaque nullus ex his habebat euidentem cognitionem, sed fidem aliquam humanam cum formidine, vel tantum dubitationem, & suspicionem. Alii vero habebant repugnantem sententiam ortam, aut ex praua voluntate, aut ex leuibus coniecturis, & nonnullis signis, quæ videbantur non esse in Christo impleta, vel ex consideratione, vel denique ex timore Principum, qui eos insectabantur, qui in Christum credebant. Nam (vt dicitur Ioann. 9.) *Iam conspirauerant, vt si quis confiteretur eum esse Christum, extra Synagogam fieret.* Quæ tamen omnia ad eorum ignorantiam excusandam satis non erant. Quia motiua ad credendum erant de se sufficientissima, & vrgentissima, & si quid habebant dubitationis, facta mediocri diligentia poterant facile ab ipso Christo, eiusq; discipulis edoceri: timor autem humanus non poterat eos excusare, vt per se constat. Potuit autem illa ignoratia culpæ grauitatem minuere, & ex parte excusare, & impedimenta auferre, vt postea facilius eos posset tanti peccati poenitere. Vnde Iustinus qu. 108. ex iis, qui Christum non agnouerunt, existimat fuisse eos, qui post Christi mortem facile conuerfi sunt. Et eodem fortasse sensu dixit Beda lib. 6. in Luc. cap. 94. Christum orando in Cruce obtinuisse remissionem peccati eis, qui ex ignorantia peccauerant, non alijs.

Tertio, de principibus Iudæorum, & Phariseis, qui Christum persequuti sunt, verius videtur, eos non cognouisse, Christum esse filium Dei naturalem. Quod etiam D. Tho. docet, & in eo conueniunt auctores primæ & secundæ sententiæ, & ad id suadendum videntur efficacia ea, quæ in confirmationem secundæ sententiæ adducta sunt. Quia (quidquid sit, an cognouerit; illum esse Messiam) tamen (vt ego existimo) pauci, vel nulli ex principibus Iudæorum, qui eo tempore viuiebant, intelligebant Messiam futurum verum Deum, neque mysterium Incarnationis suspicabantur, & ideo in eo maxime scandalum patiebantur, quod CHRISTVS, cum principes & esset

Ioann. 14.
Chrysost.

Credentes in
Christum qua-
le de ipso e-
runt doctri-
na notitiam
habuerunt.

Medina.

D. Thom.
Plebs Iudæo-
rum non agno-
uit Christum
esse Messiam
ac Deum.

Ioann. 7.

Matth. 22.

Ioann. 7.

Ioann. 9.

Iustinus.

Beda.

Iudæorum
cum principibus
& esset

Pharisei di-
uinitatem
Christi igno-
rant.
Obiectio.
Responsio.

effectus homo, se predicare Deum: quod tamen nullum A scandalum eis esset, si sperarent aliquem, qui simul esset verus homo, verusque Deus.

Dices, Ergo non erat in tota Synagoga Iudeorum qui veram de Messia existimationem haberet. Respondetur veram existimationem habebant, qui spectabant illum verum hominem, Prophetam sanctum ac Deo coniunctissimum, in qua vera cognitione implicite credebant reliqua, quæ ad Christum pertinent, quod illis tunc ad salutem sufficiebat; pauci vero erant, qui distincte altiora mysteria de Messia cognoscerent, & si qui erant, fuerant à Deo singulariter illuminati, vt Simeon, Anna, Zacharias, Elizabeth, & alij, qui sine dubio Christo non repugnauerunt, sed facile obtemperant. Fortasse etiam aliquis erat tam versatus in scripturis, tamque sincere, ac proprie eas intelligens, vt aliquid de diuinitate Messie, vel suspicaretur, vel opinaretur: sed in hoc nihil certi affirmari potest. Quia illi Iudæi nullum signum aut vestigium dederunt talis cognitionis, neque tempore, quo Christus predicauit, neque postea, semper enim conati sunt scripturas euertere, & ad falsos sensus detorquere.

Quarto (quod attinet, an cognouerint Iesum esse Messiam) existimo illos fuisse ancipites, vel inconstantes, multum enim & signis & prophetis urgebantur, & conuincebantur. Vnde quando actuali passione odij, iræ, aut inuidiæ non erant commoti, & obsecati, videbantque signa Christi, & considerabant verba prophetarum, existimo sæpe definito assensu, quamuis humano, & ex coniecturis, iudicasse cum esse Messiam. Quia argumenta erant fortissima, quare ablato impedimento prauis effectus, vehementisq; passionis non poterant non interdum habere suum effectum. At vero (vt notauit Euthym. Luc. 23. & significat D. Thom. super 21. capi. Matth. & loco supra citato) suborta passione, vel timore humano, quidam facile ab hac persuasionem cadebant, quia firmam fidem non habebant. Nam (vt dicitur Ioa. 12.)

Euthym.
D. Thom.

Ioa. 12.
Pharisei
Christum non
cognouerunt
esse Messiam.

Cum tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum, vt sermo Iſaie Propheta impleteretur, excacauit oculos eorum &c. Alii vero, quamuis in eadem opinione persiste-
rent, non audebant eam profiteri propter hominum timorem: Sic Ioannes eodem loco subiungit. Verum-
tamen ex principibus multi crediderunt in eum, sed propter Phariseos non confitebantur, vt de Synagoga non eice-
rentur. Dilexerunt enim magis gloriam hominum, quam Dei. Quocirca tempore passionis Phariseos, & Principes, qui Christum crucifixerunt, verisimilius est tunc non credidisse illum fuisse verum Messiam, quod satis significauit eis Christus, quando in concilio interrogatus, an esset Christus, respondit, Si dixeris vobis, non creditis mihi? Luc. 22. & Ioann. 10. cum Iudæi dicerent. Quousque animam nostram tolles? ipse respondit. Loquor vobis, & non creditis mihi, & capit. 12. habentur verba supra citata. Ad hæc Petrus Actor. 3. Scio, quod per ignorantiam fecistis, sicut & principes vestri. Nam licet Caietan. hic dicat posse illam similitudinem intelligi in facto, seu in cooperatione eiusdem peccati, non tamen in modo, seu origine culpæ: tamen verba ipsa plane intellecta satis indicant utroque ex ignorantia peccasse. Deinde Paulus in lege doctus ad pedes Gamalielis dicit se misericordiam consequutum esse, quod ex ignorantia fecerit. Vnde etiam colligi potest præceptorem eius in lege edoctum eadem ignorantia laborasse, idem ergo credibile est de cæteris saltem frequentius. Præterea hoc ipsum indicauit Christus affixus cruci. Matt. 23. illis verbis: Ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt. Denique cum Iudæi magna Dei beneficia per Messiam sperarent, & hanc fidem, & expectationem Messie non mutassent, si fibi persuadissent hunc esse Messiam, & in hac persuasionem durassent, non potuissent illi mortem, ac perniciem tanto studio machinari, vt hic etiam optime locum habeat, quod Paulus dixit, & ad

Luc. 22.
Io. 10. & 22.

Act. 3.

Caietan.

Act. 22.
1. Timoth. 1.

Matt. 23.

Cor. 2. Si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.

1. Cor. 2.

Neque contra hanc sententiam sic explicatam video aliquid obijci posse, quod difficultatem habeat, nisi fortasse illud Matth. 21. Hic est haeres. Ex quo (cum in parabola dictum sit) non potest colligi firmum argumentum: tum quia non est necesse applicare singula verba parabolarum: tum etiam, quia non omnia in proprietate & rigore dicuntur. Vnde exponi potest eos dixisse, Hic est haeres, id est, hic facit haerodem, & Dei filium, sicut Sap. 2. de Iudæis prædictum erat dicturos, Filium Dei se nominat, morte turpissima condemnemus eum. Deinde potest exponi. Hic est haeres, id est, qui primum locum in populo tenet quemque omnes sequuntur, & colunt. Præterea Caietan. inquit illo verbo Christum sub parabola prædixisse, quod postea in Concilio Iudæi proprijs verbis dixerunt. Omnes credunt in eum. Dicere ergo. Hic est haeres, non fuit dicere, hic est Messias, sed hic est, in quem omnes credent, & ita fiet Dominus, ac haeres populi Israel. Iansenius vero dicit illo verbo significatum esse, vel quod multi ex populo credebant, vel quod ipsi principes facile cognoscere poterant, & debebant: quæ responsio colligitur ex Iust. q. 140. Denique id dici potuit, quia interdum conuincebantur ad id credendum, quamuis postea propter humanum timorem aut avaritiam, alioque affectus in sua cæcitate permanerent.

Caietan.

Iansen.

Iustin.

Vltimo vero addendum in hac questione est, Iudæos, vel omnes, vel fere omnes euidenter cognouisse Christum fuisse virum iustum, & innocentem, & pena mortis indignum. Hoc constat ex publica innocentia vitæ Christi, quæ tanta erat, vt eo interrogante, Quis ex vobis arguet me de peccato? Nullus sit ausus ei quicquam obijcere, etiam si maximo illorum odio prosequerentur. Deinde ex operibus miraculosis, & doctrina eius, id euidenter intelligere poterunt. Denique etiam Iudas coram Iudæis professus est se tradidisse sanguinem iustum, cui ipsi non contra-dixerunt.

QVÆSTIO XLV.

De transfiguratione Christi, in quatuor articulos diuisa.

De qua Doctores Matth. 17. Marc. 9. Luc. 9. & Doctores in 3. dist. 16.

Ein de considerandum est de Transfiguratione Christi.

Et circa hoc queruntur quatuor. Primo, vtum conditiens fuerit Christum transfigurari.

Secundo, vtum claritas transfigurationis fuerit claritas gloriosa.

Tertio, de testibus transfigurationis.

Quarto, de testimonio Paterna vocis.

ARTICVLVS I.

Vtrum fuerit conueniens Christum transfigurari.

Primum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit conueniens Christum transfigurari. Non enim competit vero corpori, vt in diuersas figuras mutetur, sed corpori phantastico. Corpus autem Christi non fuit phantasticum, sed verum: vt supra habitum est. Ergo videtur quod transfigurari non debuerit.

2. Præterea, Figura est in quarta specie qualitatis, claritas quæ 5. artic. 1. autem est in tertia, cum sit sensibilis qualitas. Assumptio ergo claritatis à Christo, transfiguratio dici non debet.

3. Præterea, Corporis gloriosi sunt quatuor doctores (vt infra

240.